

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

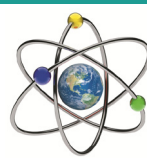
№10(3)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 100 sahifa,
13-oktyabr, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (Phd), dotsent

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Karimova E.G. – Sotsiologiya fanlari nomzodi, dotsent
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Raxmonova Z. A. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Sayimova D. K. – texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Preschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers "Yangi O'zbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Rakhmonova Z.A. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Sayimova D. K. – Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №136361

MUNDARIJA

Axborotlashgan jamiyatda xalq o'yinlari orqali shaxsni tarbiyalashning pedagogik imkoniyatlari	10
<i>Abdullayeva Maryambibi Djumaniyazovna</i>	
Sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish sharoitida talabning axborot xavfsizligi kompetensiyasi: tushunchaning chegaralari va tarkibi	16
<i>Mustafoev Shahzod Mamanazar o'g'li</i>	
Navoiy viloyati ziyoratgohlari tarixi va ularning aholi hayotida tutgan o'rni	21
<i>Nazarova Nozima Narzulloyevna</i>	
Fransuz tilidagi predloglar va o'zbek tilidagi kelishik qo'shimchalarining qiyosiy tahlili	26
<i>Ro'zimova Yulduz Farhodovna</i>	
Umumta'lim maktab direktorlari emotsional intellektining boshqaruv faoliyatidagi ahamiyati	30
<i>Rustamova Barno Abduxalilovna</i>	
Kikbokschilarda motivatsion omillar va musobaqa faoliyati samaradorligini takomillashtirish metodikasi: nazariy-tahliliy asoslash	34
<i>Mamaraximov Azim Karakulovich</i>	
Pedagogik diagnostikaning umumiy metodlari va ularning ta'lim jarayonidagi ahamiyati	39
<i>Daminova Shoxista Farxodovna</i>	
Dual ta'lim muhitida bo'lajak o'qituvchilarni inklyuziv ta'lim faoliyatiga tayyorlashning nazariy-metodologik asoslari	45
<i>Oybekova Shukrona Oybek qizi</i>	
O'qish savodxonligini rivojlantirishda sun'iy intellekt asosidagi individual ta'lim texnologiyalarini takomillashtirish	51
<i>Abduvaliyeva Gulchexra Mamadjon qizi</i>	
Abu Rayhon Beruniy ilmiy merosi asosida talabalarda kartografik kompetentlikni rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	56
<i>Kazakbayeva Muhabbat Turabayevna</i>	
Brayl yozuvi ko'zi ojiz shaxslarning inklyuziv imkoniyatlarini ta'minlashning muhim vositasi sifatida	62
<i>Panjiyev Shokir Zokir o'g'li</i>	
Дидактический потенциал подкастов в обучении русскому языку студентов	67
<i>Ибрагимова Нилуфар Туйчиевна</i>	
Maxsus ta'lim tizimida differensiallashtirilgan va individuallashtirilgan o'qitishning metodik asoslari	72
<i>Karimova Nilufar Boltaboyevna</i>	
Xorijiy til o'qituvchilarida kasbiy so'nish namoyon bo'lishining psixologik xususiyatlari	78
<i>Matchanova Dilorom Karimovna</i>	
Raqamli ta'lim ekotizimi asosida talabalarining mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etishning pedagogik asoslari	83
<i>Otamuratov Maqsudbek Shonazarovich</i>	
Yunon-rim kurashchilarining texnik-taktik tayyorgarligini individuallashtirish: pedagogik model va zamonaviy baholash metodikasi	87
<i>Po'latjonov Shoxzod Avazjon o'g'li</i>	
Buyrak hujayrali saratonini erta aniqlashda ultratovush tekshiruvining diagnostik imkoniyatlari	92
<i>Saydamatov Hayitboy Ulug'bek o'g'li</i>	
Проблемы и перспективы подготовки специалистов сферы искусств и культуры в системе высшего образования	96
<i>Кошелева Антонина Фёдоровна</i>	

PEDAGOGIK DIAGNOSTIKANING UMUMIY METODLARI VA ULARNING TA'LIM JARAYONIDAGI AHAMIYATI

Daminova Shoxista Farxodovna

Jizzax davlat pedagogika universiteti

“Boshlang‘ich ta‘lim pedagogikasi” kafedrasida katta o‘qituvchisi (PhD)

Annotatsiya: Mazkur maqolada pedagogik diagnostika tushunchasining mazmun-mohiyati, uning ta‘lim jarayonidagi o‘rni hamda pedagogik diagnostikaning umumiy metodlari ilmiy-nazariy jihatdan tahlil etilgan. Ta‘lim oluvchilarning bilim, ko‘nikma, malaka, kompetensiya va individual-psixologik xususiyatlarini aniqlashda kuzatish, suhbat, so‘rovnoma, test, pedagogik eksperiment, faoliyat mahsullarini o‘rganish kabi metodlarning imkoniyatlari yoritilgan. Shuningdek, diagnostik metodlarni kompleks qo‘llash orqali ta‘lim sifatini oshirish, o‘quvchilarning individual ta‘lim ehtiyojlarini aniqlash va pedagogik faoliyatni takomillashtirish imkoniyatlari asoslangan. Maqolada zamonaviy ta‘lim sharoitida pedagogik diagnostikaga qo‘yiladigan talablar hamda diagnostika natijalaridan samarali foydalanish bo‘yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: pedagogik diagnostika, diagnostik metod, ta‘lim sifati, kuzatish, suhbat, so‘rovnoma, test, pedagogik eksperiment, kompetensiya, baholash, individual yondashuv.

Abstract: This article provides a scientific and theoretical analysis of the concept of pedagogical diagnostics, its role in the educational process, and the general methods of pedagogical diagnostics. The study examines the potential of such methods as observation, interview, questionnaire, testing, pedagogical experiment, and analysis of students' activity products in identifying learners' knowledge, skills, abilities, competencies, and individual psychological characteristics. The article also substantiates the possibilities of improving the quality of education, identifying students' individual educational needs, and enhancing pedagogical practice through the comprehensive application of diagnostic methods. Furthermore, scientific and practical recommendations are developed concerning the requirements for pedagogical diagnostics in modern educational settings and the effective use of diagnostic results.

Key words: pedagogical diagnostics, diagnostic methods, quality of education, observation, interview, questionnaire, testing, pedagogical experiment, competence, assessment, individual approach.

Аннотация: В статье проведён научно-теоретический анализ сущности понятия педагогической диагностики, её роли в образовательном процессе, а также общих методов педагогической диагностики. Раскрыты возможности таких методов, как наблюдение, беседа, анкетирование, тестирование, педагогический эксперимент и изучение продуктов деятельности, в выявлении знаний, умений, навыков, компетенций и индивидуально-психологических особенностей обучающихся. Обоснованы возможности повышения качества образования, определения индивидуальных образовательных потребностей учащихся и совершенствования педагогической деятельности посредством комплексного применения диагностических методов. В статье также разработаны научно-практические рекомендации относительно требований к педагогической диагностике в современных условиях образования и эффективного использования результатов диагностики.

Ключевые слова: педагогическая диагностика, диагностические методы, качество образования, наблюдение, беседа, анкетирование, тестирование, педагогический эксперимент, компетенция, оценивание, индивидуальный подход.

KIRISH

Bugungi kunda ta‘lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar o‘quv jarayonining mazmuni va metodlarini yangilash bilan bir qatorda, ta‘lim oluvchilarning bilim va kompetensiyalarini obyektiv aniqlash, ularning rivojlantirish dinamikasini muntazam kuzatib borish hamda mavjud muammolarni o‘z vaqtida aniqlashni ham taqozo etmoqda. Shu nuqtayi nazardan pedagogik diagnostika zamonaviy ta‘lim jarayonining muhim tarkibiy qismlaridan biri sifatida namoyon bo‘ladi.

Pedagogik diagnostika o'qituvchi va ta'lim oluvchi o'rtasidagi pedagogik hamkorlikni takomillashtirish, o'quvchilarning o'zlashtirish darajasini aniqlash, ta'lim jarayonida yuzaga kelayotgan qiyinchiliklarning sabablarini o'rganish hamda ularni bartaraf etishning samarali yo'llarini belgilashga xizmat qiladi.

Diagnostic faoliyat faqat o'quvchining olgan bahosini aniqlash bilan chegaralanmaydi. U ta'lim oluvchining mavjud bilim darajasi, bilimlarni o'zlashtirish xususiyatlari, mustaqil fikrlashi, amaliy faoliyatga tayyorgarligi, motivatsiyasi va individual xususiyatlarini kompleks ravishda o'rganishni nazarda tutadi.

Shu jihatdan pedagogik diagnostikaning umumiy metodlarini ilmiy asosda o'rganish va ularni ta'lim amaliyotiga to'g'ri tatbiq etish dolzarb ilmiy-pedagogik muammolardan biridir.

"Diagnostic" atamasi yunoncha "diagnostikos" so'zidan kelib chiqqan bo'lib, "aniqlash", "farqlash", "bilish" mazmunlarini anglatadi. Pedagogik diagnostika esa ta'lim-tarbiya jarayonining holati, natijalari va rivojlanish tendensiyalarini aniqlashga qaratilgan ilmiy-amaliy faoliyat sifatida talqin qilinadi.

Pedagogik diagnostikaning asosiy maqsadi ta'lim jarayonida erishilgan natijalarni aniqlash bilan birga, ushbu natijalarning shakllanishiga ta'sir ko'rsatuvchi omillarni o'rganishdan iborat. Bunda diagnostik jarayonning tizimlilik, obyektivligi, ishonchliligi, uzluksizligi va individual yondashuv tamoyillari muhim ahamiyatga ega.

Pedagogik diagnostika quyidagi vazifalarni bajaradi:

- ta'lim oluvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini aniqlash;
- o'zlashtirishdagi muammolarni o'z vaqtida aniqlash;
- ta'lim oluvchilarning individual xususiyatlarini o'rganish;
- ta'lim jarayonining samaradorligini baholash;
- pedagogik ta'sir natijalarini aniqlash;
- kelgusidagi pedagogik faoliyatni rejalashtirish;
- ta'lim jarayonini individualizatsiya va differensiallashtirish uchun zarur ma'lumotlarni shakllantirish.

Shu sababli pedagogik diagnostika ta'lim jarayonining "yakuniy nazorati" emas, balki ta'limni rejalashtirishdan boshlab, uning natijalarini tahlil qilishgacha bo'lgan barcha bosqichlarini qamrab oluvchi uzluksiz jarayon sifatida qaralishi lozim.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Pedagogik diagnostika masalalari o'zbekistonlik olimlar tomonidan ham keng o'rganilgan.

Jumladan, Sh.A. Abdullayeva va D.I. Ro'ziyeva pedagogik diagnostikaning ilmiy-nazariy asoslari, uni amalga oshirish yo'llari va keng qo'llaniladigan metodlarini tadqiq etgan.

J.G'. Yo'ldoshev pedagogik diagnostikaning ta'lim jarayonidagi o'rniga e'tibor qaratib, diagnostika orqali ta'lim-tarbiya jarayonining samaradorligini aniqlash imkoniyatlarini yoritgan.

Shuningdek, Y.M. Asadov, R.H. Jo'rayev, H. Saidov, S. Turg'unov, J. Tolipova, Q. Shodmonov kabi olimlarning tadqiqotlarida ta'lim sifatini baholash, pedagogik diagnostika metodlaridan foydalanish va ta'lim jarayonini takomillashtirish masalalari o'rganilgan.

D. Gulyamov, D. Murodova, R. Begmatov va J. Rasulov tomonidan yaratilgan "Pedagogik diagnostika va korreksiya" darsligida pedagogik diagnostikaning maqsad va vazifalari, o'quvchilarning yosh xususiyatlarini hisobga olish, diagnostika va korreksiyaning umumiy hamda maxsus tamoyillari, shakl va metodlari yoritilgan.

A.E. Rustamova tadqiqotlarida esa pedagogik diagnostikaning ta'lim sifatini oshirishdagi imkoniyatlari hamda diagnostika asosida o'qitish jarayonini takomillashtirish masalalari tadqiq etilgan.

Umuman, mahalliy olimlarning ilmiy izlanishlari pedagogik diagnostikani o'quvchilarning bilim va individual imkoniyatlarini aniqlash, ularning rivojlanishini qo'llab-quvvatlash hamda ta'lim jarayonini takomillashtirishning muhim vositasi sifatida qarash imkonini beradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Pedagogik diagnostikada turli ilmiy tadqiqot va amaliy diagnostika metodlaridan foydalaniladi. Ularning har biri o'ziga xos imkoniyatlarga ega bo'lib, muayyan pedagogik vazifalarni samarali hal qilishga xizmat qiladi.

Kuzatish metodi

Kuzatish pedagogik diagnostikaning eng ko'p qo'llaniladigan umumiy metodlaridan biridir. Mazkur metod orqali ta'lim oluvchining tabiiy sharoitdagi xatti-harakati, o'quv faoliyatiga munosabati, topshiriqlarni bajarish jarayoni, muloqotga kirishish xususiyatlari va boshqa jihatlari o'rganiladi.

Kuzatishning muhim afzalligi shundan iboratki, bunda o'quvchi kundalik ta'lim jarayonidagi tabiiy faoliyati asosida o'rganiladi. Bu esa uning individual xususiyatlari va rivojlanish imkoniyatlarini yanada chuqurroq aniqlashga xizmat qiladi.

Kuzatish natijalarining obyektivligi kuzatuvchining tajribasi, xolisligi va metodik tayyorgarligi bilan uzviy bog'liq. Shu sababli kuzatishni oldindan ishlab chiqilgan mezonlar, ko'rsatkichlar va qayd etish shakllari asosida tashkil etish diagnostik natijalarning aniqligi va ishonchligini oshirishga xizmat qiladi.

Suhbat metodi

Suhbat metodi pedagog va ta'lim oluvchi o'rtasidagi bevosita muloqot asosida zarur pedagogik ma'lumotlarni olish imkonini beradi. Suhbat yordamida o'quvchining muayyan masalaga munosabati, qiziqishlari, ta'limga bo'lgan motivatsiyasi, fikrlash xususiyatlari hamda individual ehtiyojlari aniqlanishi mumkin.

Suhbat samaradorligini oshirishda savollarning aniq, tushunarli va yosh xususiyatlariga mos shaklda tuzilishi muhim ahamiyatga ega. O'quvchining mustaqil fikr bildirishiga imkon beruvchi ochiq va xolis savollardan foydalanish uning qarashlari hamda qiziqishlarini yanada to'liqroq o'rganishga yordam beradi.

So'rovnoma metodi

So'rovnoma ko'p sonli respondentlardan qisqa vaqt ichida ma'lumot olish imkonini beruvchi metod hisoblanadi. U o'quvchilarning ta'lim jarayoniga munosabati, qiziqishlari, ehtiyojlari, o'qitish metodlariga munosabati va boshqa jihatlarni aniqlashda samarali hisoblanadi.

So'rovnoma savollarini ochiq, yopiq va aralash shakllarda tuzish mumkin. Diagnostik maqsadga muvofiq ravishda savollar soni, mazmuni va javob variantlarini oldindan rejalashtirish olingan ma'lumotlarning mazmunli, tizimli va ishonchli bo'lishiga xizmat qiladi.

Test metodi

Test metodi pedagogik diagnostikada obyektiv va standartlashtirilgan ma'lumot olish imkonini beruvchi muhim metodlardan biridir. Test topshiriqlari yordamida ta'lim oluvchilarning muayyan fan bo'yicha bilim darajasi, tushunchalarni o'zlashtirishi, amaliy ko'nikmalari va ayrim kompetensiyalari aniqlanishi mumkin.

Test topshiriqlarini ishlab chiqishda ularning mazmuniy validligi, ishonchligi, murakkablik darajasi va ta'lim maqsadlariga muvofiqligini ta'minlash diagnostik baholash sifatini oshiradi.

Test natijalarini reyting yoki ball ko'rinishida qayd etish bilan birga, ularni batafsil tahlil qilish o'quvchilarning bilim va kompetensiyalarini yanada rivojlantirish yo'nalishlarini belgilash imkonini beradi. Olingan natijalar asosida individual yondashuvni kuchaytirish va ta'lim samaradorligini oshirish mumkin.

Pedagogik eksperiment metodi

Pedagogik eksperiment muayyan pedagogik shart-sharoit yoki metodikaning samaradorligini aniqlash maqsadida qo'llaniladi. Eksperiment davomida nazorat va tajriba guruhlarini bilan ishlash, dastlabki va yakuniy natijalarni solishtirish orqali pedagogik ta'sirning samaradorligi aniqlanishi mumkin.

Eksperiment metodidan foydalanishda tadqiqotning maqsadi, vazifalari, obyekti, predmeti, bosqichlari va baholash mezonlarini aniq belgilash ilmiy natijalarning asoslanganligi hamda amaliy ahamiyatini oshirishga xizmat qiladi.

Faoliyat mahsullarini o'rganish metodi

Ta'lim oluvchining yozma ishlari, ijodiy topshiriqlari, loyihalari, chizmalari, amaliy ishlari va boshqa faoliyat mahsullarini tahlil qilish orqali uning bilim va ko'nikmalari haqida muhim ma'lumot olish mumkin.

Mazkur metod, ayniqsa, ijodiy fikrlash, mustaqil ishlash, amaliy kompetensiyalar va o'quv faoliyatining individual xususiyatlarini aniqlashda samaralidir. Faoliyat mahsullarini tizimli o'rganish o'quvchilarning erishgan yutuqlarini baholash, ularning ijodiy salohiyatini aniqlash hamda kelgusidagi rivojlanish yo'nalishlarini belgilashga xizmat qiladi.

TAHLIL VA NATIJALAR
1-jadval. Pedagogik diagnostika metodlarining qiyosiy tavsifi

Metod	Asosiy maqsad	Afzalligi	Cheklovi
Kuzatish	Tabiiy faoliyatni o'rganish	Real xatti-harakatni aniqlash	Subyektivlik ehtimoli
Suhbat	Fikr va munosabatni aniqlash	Chuqur ma'lumot olish	Vaqt talab qiladi
So'rovnoma	Ko'p respondentdan ma'lumot olish	Tezkor va qulay	Javoblarning samimiyligi muammosi
Test	Bilim va kompetensiyani o'lchash	Standartlashtirish imkoniyati	Test sifati natijaga kuchli ta'sir qiladi
Eksperiment	Pedagogik ta'sir samaradorligini aniqlash	Sabab-oqibatni o'rganish imkoniyati	Tashkiliy jihatdan murakkab
Faoliyat mahsulini tahlil qilish	O'quv faoliyati natijasini o'rganish	Amaliy natijani ko'rsatadi	Baholash mezonlari talab etiladi

Jadvaldan ko'rinib turibdiki, har bir diagnostik metod o'ziga xos pedagogik imkoniyatlarga ega. Shu sababli metodlarni kompleks qo'llash ularning afzalliklarini o'zaro uyg'unlashtirish hamda yuqori darajadagi diagnostik aniqlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

Diagnostik metodlardan kompleks foydalanish

Pedagogik diagnostikaning samaradorligi ko'p jihatdan turli metodlarning o'zaro uyg'unligiga bog'liq. Masalan, o'quvchining fan bo'yicha o'zlashtirish darajasini test orqali aniqlash mumkin. Suhbat va kuzatish metodlari esa o'quvchining topshiriqlarni bajarish xususiyatlari, individual yondashuvi hamda o'zlashtirish jarayonidagi rivojlanish imkoniyatlarini chuqurroq o'rganishga yordam beradi.

Shuningdek, so'rovnoma orqali o'quvchilarning fanga bo'lgan munosabati aniqlanib, kuzatish yordamida ushbu munosabatning real faoliyatdagi ko'rinishlari tahlil qilinadi. Faoliyat mahsullarini o'rganish esa o'quvchining mustaqil ishlash va ijodiy qobiliyatlari haqida qo'shimcha ma'lumot beradi.

Demak, diagnostik metodlarning kompleks qo'llanilishi ularning o'ziga xos imkoniyatlarini birlashtirish, olingan ma'lumotlarni har tomonlama tahlil qilish va pedagogik qarorlarning ilmiy asoslanganligini oshirish imkonini beradi.

Pedagogik diagnostikada obyektivlik va ishonchlilik

Diagnostik natijalarning pedagogik qiymati, avvalo, ularning obyektiv va ishonchli bo'lishiga bog'liq. Obyektivlik diagnostika jarayonida xolislik, aniqlik, ilmiy asoslanganlik va belgilangan mezonlarga izchil amal qilish orqali ta'minlanadi.

Buning uchun:

- aniq diagnostik mezonlar ishlab chiqish;
- baholash ko'rsatkichlarini oldindan belgilash;
- bir nechta diagnostik metodlardan foydalanish;
- natijalarni muntazam qayta tahlil qilish;
- diagnostika jarayonida individual yondashuvni ta'minlash;
- olingan ma'lumotlarni boshqa manbalar bilan taqqoslash zarur.

Diagnostik jarayonda o'quvchining erishgan natijalari bilan birga, uning rivojlanish dinamikasini ham hisobga olish muhimdir. Masalan, dastlabki diagnostikadan keyingi bosqichlarda o'quvchining sezilarli rivojlanishga erishishi uning ta'lim jarayonidagi ijobiy dinamikasini ifodalaydi. Bunday yondashuv o'quvchining individual yutuqlarini aniqlash va kelgusidagi rivojlanish imkoniyatlarini belgilashga xizmat qiladi.

Pedagogik diagnostikaning ta'lim sifatini oshirishdagi o'rni

Pedagogik diagnostika natijalari o'qituvchiga ta'lim jarayonini muntazam tahlil qilish va takomillashtirish imkonini beradi. Diagnostika asosida o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini yanada rivojlantirish yo'nalishlari aniqlanadi, individual va guruhli pedagogik qo'llab-quvvatlash ishlari rejalashtiriladi.

Bundan tashqari, diagnostik ma'lumotlar ta'lim metodlarini tanlashda ham muhim ahamiyatga ega. O'quvchilarning mustaqil fikrlash ko'nikmalarini yanada rivojlantirish maqsadida muammoli ta'lim, loyiha metodi, munozara va ijodiy topshiriqlardan foydalanish ko'lamini kengaytirish mumkin.

Shu ma'noda pedagogik diagnostika nafaqat erishilgan natijalarni aniqlash, balki kelgusidagi pedagogik faoliyatni samarali rejalashtirish va ta'lim sifatini izchil oshirish vositasi hamdir.

Zamonaviy ta'lim sharoitida pedagogik diagnostikani takomillashtirish

Raqamli texnologiyalarning ta'lim jarayoniga keng kirib kelishi pedagogik diagnostika imkoniyatlarini ham kengaytirmoqda. Elektron testlar, raqamli portfolio, ta'lim platformalaridagi statistik ma'lumotlar va elektron baholash vositalari o'quvchilarning ta'limiy natijalarini tezkor tahlil qilish imkonini bermiqda.

Raqamli diagnostika vositalaridan foydalanishda pedagogik va axloqiy tamoyillarga amal qilish muhim ahamiyatga ega. Diagnostika natijalaridan o'quvchilarning individual xususiyatlarini chuqurroq o'rganish, ularning qobiliyatlarini rivojlantirish, erishgan yutuqlarini e'tirof etish hamda ta'lim jarayonida samarali qo'llab-quvvatlash maqsadida foydalanish lozim.

Shuningdek, zamonaviy pedagogik diagnostikada bilimlarni baholash bilan bir qatorda, kompetensiyalarni baholashga ham alohida e'tibor qaratish zarur. Bunda muammolarni hal qilish, tanqidiy va ijodiy fikrlash, kommunikativ kompetensiya hamda mustaqil qaror qabul qilish kabi ko'nikmalarni aniqlash va rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Pedagogik diagnostikaning umumiy metodlarini tahlil qilish natijasida quyidagi xulosalarga kelish mumkin.

Birinchidan, pedagogik diagnostika ta'lim jarayonining ajralmas tarkibiy qismi bo'lib, u ta'lim oluvchining mavjud bilim va kompetensiyalarini aniqlash hamda kelgusidagi rivojlanish yo'nalishlarini belgilashga xizmat qiladi.

Ikkinchidan, kuzatish, suhbat, so'rovnoma, test, pedagogik eksperiment va faoliyat mahsullarini o'rganish metodlari turli diagnostik vazifalarni samarali bajarish imkonini beradi.

Uchinchidan, diagnostik metodlardan kompleks foydalanish ularning afzalliklarini o'zaro uyg'unlashtirish orqali natijalarning aniqligi va ishonchlilikini oshiradi.

To'rtinchidan, diagnostika natijalari ta'lim jarayonini individuallashtirish, o'quvchilarning ehtiyojlari va qobiliyatlarini aniqlash hamda pedagogik qo'llab-quvvatlash ishlarini samarali tashkil etish uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

Beshinchidan, zamonaviy pedagogik diagnostikada raqamli texnologiyalardan foydalanish diagnostik ma'lumotlarni yig'ish va tahlil qilishni tezlashtiradi, shuningdek, pedagogik diagnostikaning insonparvarlik tamoyillarini mustahkamlash va o'quvchilarning individual rivojlanishini qo'llab-quvvatlash imkoniyatlarini kengaytiradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Pedagogik diagnostikaning umumiy metodlari ta'lim jarayonining holati va natijalarini ilmiy asosda aniqlashning muhim vositalari hisoblanadi. Kuzatish, suhbat, so'rovnoma, test, eksperiment va faoliyat mahsullarini o'rganish metodlarining har biri o'ziga xos diagnostik imkoniyatlarga ega.

Ta'lim jarayonida diagnostik metodlardan samarali foydalanish o'quvchilarning bilim va kompetensiyalarini obyektiv baholash, mavjud muammolarni aniqlash, individual ta'lim ehtiyojlarini belgilash hamda pedagogik faoliyatni takomillashtirish imkonini beradi.

Shu bois pedagogik diagnostikani faqat nazorat va baholash vositasi sifatida emas, balki ta'lim oluvchining rivojlanishini qo'llab-quvvatlovchi pedagogik mexanizm sifatida qarash maqsadga muvofiq. Ayniqsa, zamonaviy ta'lim sharoitida diagnostikaning an'anaviy metodlarini raqamli texnologiyalar bilan uyg'unlashtirish, kompetensiyaviy yondashuv asosida diagnostik mezonlarni takomillashtirish va natijalardan individual ta'lim strategiyalarini ishlab chiqishda foydalanish muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Mavlonova R.A., To'rayeva O.T., Holiqberdiyev K.M. Pedagogika. – Toshkent: O'qituvchi, 2008.
2. Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: Fan, 2006.
3. Sayidahmedov N. Yangi pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Moliya, 2003.
4. Tolipov O'.Q., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. – Toshkent: Fan, 2006.
5. Daminova Sh.F. Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarga badiiy adabiyot vositasida ijtimoiy xulq madaniyati bilan tanishtirishning ahamiyati. Maktabgacha va maktab ta'limi pedagogika va psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal. – 2026. – № 4(3). – B. 278–280.
6. Daminova Sh.F. The role of imaginative literature in the comprehensive development of preschool children. SJIF Impact Factor (2021): 8.013. ISI IF Value: 1.241. Monthly, Peer-Reviewed (Refereed) & Indexed International Journal. – 2021. – Volume 6, Issue 8, August. – P. 72–74.
7. Abdullayeva Sh.A. Pedagogik diagnostika va korreksiya. – Toshkent: "Fan va texnologiyalar", 2009. – 256 b. Ushbu asarda pedagogik diagnostikaning ilmiy-nazariy asoslari, diagnostika o'tkazish yo'llari va keng qo'llaniladigan metodlar yoritilgan. Chirchiq davlat pedagogika universiteti.
8. Abdullayeva Sh.A., Ro'ziyeva D.I. Pedagogik diagnostika va korreksiya. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2018. – 265 b. Mazkur darslikda pedagogik diagnostikaning mazmuni, metodlari, pedagogik tashxisni tashkil etish va natijalar asosida korreksion tadbirlarni amalga oshirish masalalari bayon qilingan.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №10(3)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.